

KRITIKERDRAPET

Kunstneren R.B. Kitaj tok hevn på sine kritikere ved å male et bilde der han skyter dem alle. Det berømte maleriet eies av Astrup Fearnley Museet, som nå stiller det ut.

PÅ FORSIDEN av John Osbornes berømte «Angry Young Men»-tekst «Look Back in Anger», med genrebetegnelsen «A Drama», har amerikaneren Ronald Brooks Kitaj (1932–2007) føyd til «By Ron» og «An Angry Old Man». Under står «The Revenger's Tragedy». Like bortenfor har Kitaj krysset ut ordet «Poets» i boktittelen «The Poets and their Critics» og skrevet inn «Painters» isteden, og byttet ut undertittelen «Chaucer to Collins» med «Manet to Kitaj». På siden av den står Ernest Hemingways «Men Without Women».

Alle bokforsidene er festet nederst på et stort maleri kunstneren har gitt den dramatiske tittelen «The Killer-Critic Assassinated by His Widower, Even». Det figurative maleriet med collage- og tekstinnslagene forestiller to mannsskikkelser med erigerte kjønnsorganer som skyter med geværer på noe som ligner et uhyre med mange par øyne og et par blodige hender det holder opp.

Også lenger opp i maleriet har Kitaj festet bokforsider og andre bilder – deriblant et røykende skjelett signert van Gogh og Cogols «En gal manns dagbok». I T.S. Eliot-sitatet «Art is the escape from personality» har Kitaj krysset ut «from» til fordel for «to». «HATE», «blood» og «kill» er andre ord som går igjen.

RASERI. «The Killer-Critic Assassinated by his Widower, Even» er et av de voldsomste eksemplene i nyere kunsthistorie på hvor fiendtlig forholdet mellom en kunstner og hans kritikere kan bli. Kitaj malte bildet i 1997, året han fylte 65. Tre år tidligere hadde han vist en stor utstilling på Tate-museet i London som var blitt skarpt kritisert i britisk presse. «Ikke verdig en fotnote i den figurative kunstens historie», lød én dom, «Bildene er pinlige», en annen.

Så harde hevdet kunstneren at anmeldelsene var, at kritikere ifølge Kitaj måtte bære skylden for at hans 47 år gamle kone Sandra Fisher døde av hjerneblødning kort tid etter utstillingsåpningen. Så opphetet

ble situasjonen at man senere har snakket om «Tate-krigen». Så lang har rekkevidden vært at dramaet til og med har resultert i en hovedfagsoppgave i kunsthistorie i Norge.

Ti år etter at han signerte hevnbildet, begikk Kitaj selvmord. Kitajs kollega Peter Blake har i The Telegraph anklaget en av de hardeste kritikere fra «Tate-krigen» for å ha del av ansvaret også for det.

Budskapet i «Morderkritiker»-maleriet kunne knapt vært klarere formulert: Ved å male seg selv mens han skyter på uhyret, og gi bildet tittelen Kitaj valgte, levner han ingen tvil om hvilken henrettelse han er i ferd med å gjennomføre, og hva han anklager anmelderne for. Bildet peker dessuten bakover mot to berømte henrettelsesmotiver: Édouard Manet, den andre Kitaj inkluderte i sin kanon av uberettiget kritiserte malere, og hans «Henrettelsen av keiser Maximilian» (1868), som igjen var inspirert av Coysa klasisiske «3. mai 1808» (1814). Samme år som han malte kritikerhenrettelsen, forlot Kitaj England til fordel for sitt fødeland USA.

For den som mener at kunst bør skapes med et kjølig og avbalansert hode, er «The Killer-Critic Assassinated by his Widower, Even» fjernt fra idealet: Bildet er malt med et raseri så overveldende at det bokstavelig talt presser seg ut av rammen. Så tettpakket er verket med litterære og kunsthistoriske referanser som alle peker i den samme retningen, at den som er ute etter mangetydighet vil gå skuffet hjem. Ikke desto mindre har bildet, med sin tette forbindelse til Kitajs skjebne, betydelig kraft. Interessant nok var nettopp måten Kitaj nok en gang skriver seg selv inn i den «store» historien på – i maleriet finnes også referanser til diktere som Shakespeare, Paul Celan og Dylan Thomas – noe av det Tate-kritikerne hadde reagert så sterkt på.

GALLE. «The Killer-Critic Assassinated by his Widower, Even» er ett av flere sentrale Kitaj-verk som er i Astrup Fearnley Museets eie.

KÅRE BULIE

KRITIKER og spaltist i Dagens Næringsliv. I D2 skriver han om kunst, populærkultur, arkitektur og design.

Bildet henger nå på hedersplass i museets nyåpnede Kitaj-utstilling.

At så mange Kitaj-arbeider befinner seg i Norge er overraskende. Flertallet er museets, men også verk fra andre norske samlinger er lånt inn. Utstillingen føyer seg inn i en serie som tematiserer samlingen, og peker tilbake på en tidlig fase i institusjonens historie: Før Hans Rasmus Astrup rundt tusenårsskiftet vendte blikket mot USA, var han i mange år særlig interessert i de figurative britiske malerne som på 1970-tallet – takket være Kitaj, som skapte begrepet – ble kjente under fellesbetegnelsen «School of London». Museets Luciano Freud-malerier er solgt, men praktfulle verk av Francis Bacon og David Hockney er stadig stolper i samlingen. Hockney, som var blant kunstnerens næreste venner, dukker med sine karakteristiske runde briller opp i et av maleriene på Kitaj-utstillingen.

Da forfatteren og journalisten Tim Adams vendte tilbake til «Tate-krigen» i The Observer ifjor, hevdet han at kritikere hadde dømt mannen like mye som verket. Anledningen for artikkelen var den første større Kitaj-utstillingen etter kunstnerens selvmord, som også inneholdt dokumenter om «krigen». På den annen side skrev han at med tanke på standarden vår tids sosiale medier har satt for offentlig ondskapsfullhet, fremstår ikke Kitaj-slaget som særlig ekstrem – «men man kan helt klart argumentere for at den var å forut for sin tid, en smak av gallen som skulle komme». Adams siterte Kitajs egne ord om sine fiender, «de siket på meg og traff Sandra isteden», men samtidig den kjente kritikeren Richard Dormants påstand om at Kitaj, lenge før konas død, hadde sendt ham hatbrev så truende og skremmende at anmelderens kone hadde lurt på om de burde leveres til politiet.

I alle tilfelle er «The Killer-Critic Assassinated by his Widower, Even» ikke bare et stykke uvanlig kunsthistorie, men vel så mye et eksplisitt tilskudd til kritikkhistorien. **D2**

» REFERANSETUNGT.

Til de talrike referansene til kanonisert litteratur og andre «store» malere som finnes i R.B. Kitajs bilde «The Killer-Critic Assassinated by His Widower, Even» (1997), hører også tittelens peking på Marcel Duchamps sagnomsuste hovedverk «The Bride Stripped Bare by Her Bachelors, Even» fra årene rundt Første verdenskrig.

«THE KILLER-CRITIC ASSASSINATED BY HIS WIDOWER, EVEN» - (1997)

«The Killer-Critic Assassinated by his Widower, Even» er et av de voldsomste eksemplene i nyere kunsthistorie på hvor fiendtlig forholdet mellom en kunstner og hans kritikere kan bli